

Nicolau Dols: 'Blai Bonet és l'etern adolescent que cerca l'encaix'

Montse Serra entrevista Nicolau Dols / Vilaweb

Es presenta la 'Poesia completa' de Blai Bonet, publicada per Edicions de 1984 · Nicolau Dols i Gabriel S. T. Sampol n'han fet l'edició crítica

'Els primers llibres de poesia de Blai Bonet són un vitrall d'església; els llibres centrals, un gran mural; i els darrers, una pel·lícula de Pasolini.' Són paraules del filòleg Nicolau Dols, que, juntament amb Gabriel S. T. Sampol, han tingut cura de l'edició crítica de la 'Poesia completa' de Blai Bonet (Santanyí, Mallorca, 1926-1997). L'acaba de publicar Edicions de 1984. Un senyor volum, de 1.374 pàgines, que aplega els dotze llibres que va publicar (ara, introbables), a més dels primers poemes de joventut, inèdits, poemes esparsos i una seixantena de versions de poemes ja publicats. Per a Nicolau Dols, Blai Bonet és un poeta que reflexiona sobre l'encaix amb la societat i l'època. I, més enllà, i és d'una gran actualitat.

—Com va anar que us encarreguessin l'edició de la 'Poesia completa' de Blai Bonet?

—En Gabriel S. T. Sampol i jo havíem traduït una antologia de poemes de Blai Bonet al castellà per a l'editorial Calambur. Això va fer que l'escriptor Biel Mesquida donés el meu nom a l'editor Josep Cots de 1984, pensant que era la persona adequada per a fer l'edició de la poesia completa de Blai Bonet. Recordo perfectament que vaig rebre la trucada de Cots el 26 de juliol de l'any passat, un dia fatídic, perquè s'havia declarat un incendi important a Andratx, on visc, i encara no sabíem si el foc havia arribat a unes terres del meu sogre. Al cap de pocs dies vaig tornar a parlar amb Josep Cots i vaig acceptar l'encàrrec, però amb la condició que faria l'edició conjuntament amb Gabriel de S. T. Sampol. I ho va acceptar. També va acceptar la proposta que el volum contingüés l'edició crítica de la poesia completa. Cots va entendre de seguida que valia la pena d'incloure-hi l'aparat crític, que hem col·locat al final (vuitanta pàgines), per no afeixugar la lectura, perquè aquest volum no tan sols va adreçat al món acadèmic, sinó al públic en general.

—Heu tardat poc més d'un any a fer la feina. No és estrany que Josep Cots us hagi definit com un soldat, perquè heu complert els terminis fixats. Quina feinada.

—Sí que hem fet feina, sí. El projecte ens feia respecte per dues raons: primer per la immensitat de l'obra. Blai Bonet va escriure el primer poema el 1942 i els darrers poemes, pòstums, els devia escriure poc abans de morir, cap al 1997. Són cinquanta-cinc anys d'obra! Alhora, hi havia molta pressió per publicar la poesia completa. Perquè Blai Bonet té una obra viva, que continua influent, sobretot ens els poetes joves. Poetes com Pau Vadell o Jaume C. Pons Alorda. Ha estat un feina llarga que ara aportem a un món literari que encara té molt viva la literatura de Blai Bonet. Penseu que és d'una actualitat que ni us podeu imaginar.

—**Fins a quin punt és actual?**

—A veure: una de les notícies d'actualitat aquests dies és l'ordre de detenció de dinou responsables franquistes contra crims del franquisme a requeriment de la jutgessa argentina María Servini. Un dels acusats és l'ex-ministre franquista Antonio Carro, que va convalidar la sentència de mort de Puig Antich i els últims afusellaments del franquisme l'any 1975, entre els quals hi havia Juan Paredes. Blai Bonet li va dedicar el poema: 'Terra santa de Cerdanyola', dins del llibre 'Cant de l'arc'.

[...]

[El lloc, triat per fer-li mort, era un turoneu,

prop del cementiri del Nord, a tocar de Cerdanyola.

La comitiva, en arribar a la finca, la Força, cinc i el capità,

s'emportaren en Joan un tros enfora, cosa d'un tret de bassetja.

La gent, que acompanyava la jove carn de forca,

romangué cosa de quaranta metres lluny dels preparatius...

La preparació per a la instal·lació i cuinat de la mort

va tenir la durada de dotze minuts. En Joan,

entre la terra amb gravitja i la verdor en els pins,

va ser emmanillat a un aparell, que consistia

a un tríode clavat al terra rere seu,

que el forçava a tenir els braços a l'esquena,

el cap i la pitrera corbats cap endavant.]

[...]

—**Aquesta edició conté molts poemes inèdits.**

—En el procés de treball, vam fer consultes constants a l'Arxiu Blai Bonet, format pel fons que van donar els nebots a les cases museu (Fundació Casa Museu Llorenç Villalonga, Pare Ginard i la futura Casa Museu Blai Bonet a Santanyí), un fons que es va catalogant molt bé. D'aquí ve que puguem oferir tants manuscrits. I els poemes mecanoscrits dels primers anys (1942-1946), els que va fer al seminari i al sanatori, els ha facilitat la filla de Bernat Vidal i Tomàs, que els conserva en l'arxiu privat del mateix nom. Han aparegut setanta poemes inèdits i seixanta

versions inèdites de poemes ja publicats. Això s'afegeix a tots els llibres de poemes que Blai Bonet va publicar, que avui es trobaven descatalogats, i a poemes esparsos publicats en diferents revistes.

—**Publicar tota la poesia de Blai Bonet us va crear dubtes en algun moment?**

—Vam tenir un moment de dubte, sobre el fet de publicar els primers poemes dels anys quaranta. Però de seguida es van dissipar, perquè Blai Bonet ho aguanta tot, fins i tot els pecats de joventut. De fet, això encara el fa més gran. Per una altra banda, ara no és el moment de fer una versió canònica de la poesia de Blai Bonet, sinó que és el moment de treure-ho tot.

—**Què els passa, als primers poemes?**

—Blai Bonet comença fent servir el cànon de l'Escola Mallorquina i ens trobem amb poemes molt tòpics. Però és bo de veure com el poeta fa un canvi essencial. A partir del 1949 ja es nota el canvi. El primer llibre que publica és del 1950, però el 1949 escriu un poema que és una pregària a la Mare de Déu de Consolació, on ja s'apunta aquest trencament.

[És l'aire rosa síndria vermella

amb llavors negres de falzies ràpides

quan el vi de ponent cobreix l'ermita

amb conopeu d'anèmones i dàlies.]

[...]

—**Dieu que té moltes estètiques l'obra de Blai Bonet. Com resumiríeu les diverses etapes poètiques?**

—Una primera etapa correspon als seus quatre primers llibres, que als anys vuitanta va reunir en un sol volum: 'Els colors' ['Quatre poemes de setmana santa' (1950), 'Entre el coral i l'espiga' (1952), 'Cant espiritual' (1953) i 'Comèdia' (1960)]. Són poemes tradicionals, però amb una imatgeria nova. Els anomenen neobarrocs, etiqueta que no m'agrada. Després hi ha una segona etapa, la de 'L'Evangeli segons un de tants' (1967), on continua utilitzant símbols religiosos però als quals dóna un altre sentit, on ja mostra una inquietud ètica i política. Una tercera etapa, la més llarga, és en la que escriu 'Has vist algun cop, Jordi Bonet, Ca N'Amat a l'ombra?' (1976), 'Cant de l'arc' (1979), 'El poder i la verdor' (1981) i 'Teatre del gran verd' (1983), on fa una poesia ètica, política, social i trencadora amb les formes. És una poesia més difícil. I, al final, torna a una forma més convencional (tot i que Blai Bonet no va ser mai convencional) i que recorre a imatges de la modernitat, en dos llibres: 'Els joves' (1987) i 'Nova York' (1991).

Finalment, tenim l'etapa final de tot, on va fer un llibre de sonets, compost pòstumament, introspectiu, que era una mena de tornada al principi.

—En el pròleg del llibre, escrit per Margalida Pons, es mostra constantment una ambivalència. Per exemple, quant a les influències del poeta: parla de Joan Maragall — perquè Blai Bonet s'extasiava com ell davant la natura— en contraposició amb poetes proclius a la depuració, Salvador Espriu i Rosselló-Pòrcel. Però, així i tot, Blai Bonet tenia una devoció per Carles Riba.

—Blai Bonet deia que les seves influències eren els clàssics grecs i llatins, que havia conegut al seminari. Però n'hi ha moltes més, d'influències, perquè ho havia llegit tot, i també n'hi ha d'uns altres àmbits, com Pasolini, que era una de les seves obsessions. I aquesta ambivalència que notes és deguda al fet que Blai Bonet no es deixa classificar. I això passa a tots nivells i sentits. Un bon exemple en són els símbols religiosos que utilitza per parlar d'ètica, política, d'una actualitat que com ja hem vist encara és la nostra. Blai Bonet no va encaixar mai. La seva evolució estètica és llarga, tot i que és una obra coherent. Triomfa a través de l'escàndol polític i moral, perquè escandalitza el lector burgès benpensant.

—L'obra de Blai Bonet no encaixava en l'època que li va tocar de viure?

—En algun moment m'han preguntat, de què escriu Blai Bonet? És difícil de dir. Per a mi, escriu sobre el seu encaix. Reflexiona sobre la impossibilitat de l'encaix, que vol dir sobre la llibertat. Blai Bonet és l'etern adolescent que cerca l'encaix. Mira aquests últims versos del poema 'El Drugstore' del llibre 'Els fets':

[el paradís que consisteix a enyorar sempre el paradís,

on l'home s'aparegué a Déu i li va dir:

però com vols que t'estimi, si m'obligues a ser lliure?]

—Etern adolescent?

—En tota la seva obra hi ha un adolescent al qual li passa alguna cosa. I l'encaix no tan sols el cerca en la seva societat, en la seva època, sinó que va més enllà, és una mística: amb la natura, el cosmos, la religió. I així també enfocam el seu encaix sentimental, social i polític. Però ser 'inencaixable' el fa un gran poeta.

—Podríem considerar l'obra poètica de Blai Bonet com un gran mural? La podríem mirar com un tot, tal com Enric Casasses ens presenta l'obra de Joan Vinyoli, un creixement programat de principi a fi fins a arribar a dalt de tot de la poesia.

—No crec que Blai Bonet construeixi la seva obra conscientment de principi a final, però és una obra coherent. I sobre si es pot considerar un gran mural, mira, et regalaré unes imatges: els primers llibres de Blai Bonet són un vitrall d'església; els llibres centrals, un gran mural; i els darrers llibres, una pel·lícula de Pasolini.